

УДК: 37.013.77:81'271]:61-057.875

АКТИВІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ У ПРОЦЕСІ ПОЗААУДИТОРНОЇ РОБОТИ

кандидат педагогічних наук, Трегуб С. Є.

Запорізький державний медичний університет, Україна, Запоріжжя

Обґрунтовано основні форми та механізми активізації професійного саморозвитку майбутніх лікарів у процесі позааудиторної роботи. Вивчено головні проблеми формування комунікативної культури студентів-медиків з урахуванням соціальної потреби. Виокремлені основні напрями, принципи і методи організації комунікативного простору майбутніх лікарів. Проведений аналіз останніх педагогічних досліджень, який дає змогу зробити висновок про неоднозначність в оцінці понять самоосвіти, самовиховання. Від їх оптимального вирішення залежить соціальна мобільність і загальна культура студента-медика, перспективи розвитку суспільства та його соціальних інститутів.

Ключові слова: позааудиторна робота, комунікативна культура, самоосвіта, саморозвиток.

кандидат педагогических наук, Трегуб С. Е. Активизация профессионального саморазвития будущих врачей в процессе внеаудиторной работы/ Запорожский государственный медицинский университет, Украина, Запорожье

Обоснованы основные формы и механизмы активизации профессионального саморазвития будущих врачей в процессе внеаудиторной работы. Изучены основные проблемы формирования коммуникативной культуры студентов-медиков с учетом социальной потребности. Выделены основные направления, принципы и методы организации коммуникативного

пространства будущих врачей. Проведен анализ последних педагогических исследований, который позволяет сделать вывод о неоднозначности в оценке понятий самообразования, самовоспитания. От их оптимального решения зависит социальная мобильность и общая культура студента-медика, перспективы развития общества и его социальных институтов.

Ключевые слова: внеаудиторная работа, коммуникативная культура, самообразование, саморазвитие.

PhD in Pedagogic, S. Tregub Activation of professional self-development of future doctors in the course of extracurricular activities / Zaporizhzhya State Medical University, Ukraine, Zaporizhzhya

The main forms and mechanisms for activating the professional self-development of future doctors in the in the course of extracurricular activities are substantiated. The main problems of the formation of the communicative culture of medical students, taking into account social needs, were studied. The main directions, principles and methods of organizing of the communicative space of future doctors are singled out. The analysis of the latest pedagogical researches is carried out, which allows to draw a conclusion about ambiguity in the evaluation of the concepts of self-education. Social mobility and the general culture of the medical student the prospects for the development of society and its social institutions depend from their optimal solution.

Key words: extracurricular activity, communicative culture, self-education self-development.

Вступ. Праця сучасного лікаря – дуже складна й напружена. Вона включає безліч компонентів, які базуються безпосередньо на знаннях з фахових дисциплін та вмінні здійснювати ділову професійну комунікацію.

У процесі демократичного розвитку та реформування основ українського суспільства посилюється роль представників медичної галузі, спрямованої на забезпечення не лише кваліфікованої допомоги громадянам України, а й на профілактику захворювань. Сучасні лікарі в Україні виконують функції, що мають на меті покращення, насамперед, якості медичного обслуговування та співпраці з пацієнтами, колегами, провізорами. У зв'язку із цим сьогодні особливу увагу приділяють питанням підвищення ефективності та вдосконалення фахової підготовки майбутніх лікарів вищих медичних навчальних закладів.

З урахуванням соціальної потреби проблему формування комунікативної культури майбутнього лікаря розглядають як сутнісну складову фахової підготовки медичних працівників, що має свої специфічні особливості «суб'єкт-суб'єктних» відносин між лікарем та пацієнтом. Цю проблему комунікативної інтерперсональної взаємодії між лікарем і пацієнтом висвітлено в працях учених-медиків: Ю. Віленського, П. Назара, О. Грандо [5], І. Круковської [4].

Зміни в системі освіти, її реформування та інтеграція в міжнародний освітянський простір вимагають покращення ефективності процесу навчання та якості підготовки медичного фахівця.

Таким чином **метою статті** є опис основних форм та механізмів активізації професійного саморозвитку майбутніх лікарів у процесі позааудиторної роботи.

Одним з аспектів покращення фахової підготовки майбутнього лікаря, на нашу думку, є активне застосування засобів позааудиторної роботи. До них відносимо масові, групові, індивідуальні форми діяльності. Масові форми діяльності – це тематичні вечори; дні

інформації; книжкові виставки; дні фахівця; інформаційні години, тощо.

Серед ефективних групових форм пізнавальної діяльності, відзначимо такі: роботу клубів чи студентських наукових гуртків за різними напрямками (наприклад, клуб «Ораторського мистецтва», заснований кафедрою іноземних мов на базі Запорізького державного медичного університету. Мета роботи цього клубу – формування та розвиток когнітивного та комунікативного аспектів іноземної мови за професійним спрямуванням, тощо). До індивідуальних форм треба зарахувати консультації, метод портфоліо. У нашій роботі ми ретельно добираємо напрям роботи залежно від аудиторії.

Організація комунікативного простору майбутніх лікарів базується на певних принципах і методах. Ми виокремили такі основні методи: ігри й професійні тренінги, змагання, рівноправний духовний контакт, проблемні ситуації, імпрровізації. Гра виявляє знання, інтелектуальні сили, показує рівень організаторських здібностей майбутніх лікарів, розкриває їх творчий потенціал. Змагання – це внутрішня «пружина» розкручування творчих сил, стимулювання до пошуку, відкриття, перемог над собою. Метод рівноправного духовного контакту побудований на спільній діяльності студентів-медиків і викладачів.

Організатори, студенти медичних вишів– рівноправні члени студентського клубу, наукового гуртка, творчих об'єднань, заснованих на демократичному, гуманізованому спілкуванні. Методи ситуацій спрямовані на виховання, самореалізацію, довіру, уявну довіру, недовіру, організацію успіху тощо. Ситуація, яка виховує, спеціально створюється викладачем; імпрровізація – це дія, не усвідомлена й не підготовлена заздалегідь, експромт. Імпрровізація виводить на практичну й творчу заповзятливість. Мистецтво імпрровізації – це

породження спокуси творчого зусилля. Імпровізація базується на синдромі наслідування з привнесенням свого авторського початку [1, с. 84–85].

Одним з напрямів формування професійної культури спілкування студентів медичного профілю є клубна чи гурткова діяльність. Студентські клуби чи наукові гуртки – це соціально-культурні центри, які дають змогу студентам медичних вишів зростати не тільки фахово, а й духовно. Клуби забезпечують потребу майбутніх лікарів в усвідомленні загальнолюдських цінностей, формуванні уявлень про морально-етичні норми й традиції, що відіграє позитивну роль у професійному становленні майбутнього лікаря. Зокрема, робота студентів-медиків у клубах за фахом сприяє розвитку як пізнавальних функцій, так і комунікативних. При цьому в майбутніх лікарів розвиваються важливі інтелектуальні функції аналізу й синтезу, які необхідні впродовж усього професійного життя, без чого неможливе виконання фахових обов'язків, формуються мовні узагальнення й розвивається абстрактне мислення.

Успішна комунікативна діяльність неможлива без пізнавальної активності та самостійності студентів. Пізнавальна самостійність завжди спрямована на засвоєння нових знань, передбачає готовність студента-медика до пошукової роботи, а пізнавальна активність має місце й під час засвоєння знань, і під час їх відтворення, закріплення [6, с. 35].

Стан сучасної медичної науки, збільшення інформації в практичній діяльності майбутніх лікарів привели до того, що одержати знання з предметів, що вивчаються, можна лише за допомогою систематичного, цілеспрямованого, самостійного засвоєння знань, тобто самоосвіти та самовиховання.

Нині проблемі самоосвіти науковці приділяють багато уваги в контексті підвищення кваліфікації майбутніх лікарів, формування лідерських якостей студентів-медиків, розвитку навичок студентського самоврядування.

Професія лікаря передбачає постійне самовиховання, самоосвіту та самоорганізацію. Одним з аспектів покращення фахової підготовки майбутнього лікаря ми вважаємо самоосвіту як невід'ємний складовий компонент професійної придатності.

Аналіз останніх педагогічних досліджень дає змогу зробити висновок про неоднозначність в оцінці поняття самоосвіти.

У сучасній науковій літературі запропоновано різноманітні визначення поняття «самоосвіта». Окремі дослідники висувають на перший план одну з характерних його ознак: вияв потреби в знаннях, досягнення високого рівня пізнавальної активності, процес самокерування засвоєнням знань, відгук на соціальні вимоги суспільства. Як зазначають В. Кремень [3], І. Зязюн [2] та інші, самоосвіта – це один з принципів навчання, що забезпечує готовність суб'єктів навчання до післядипломної безперервної освіти.

Ми наголошуємо на тому, що самоосвіта є, насамперед, доповненням до форм загальної й професійної освіти студентів вищих медичних навчальних закладів, навички якої формуються під впливом свідомого засвоєння загальноприйнятих прийомів і правил самоосвіти. Розвиток освіти та самоосвіти призводить до автономізації останньої як самостійного соціокультурного феномена.

На нашу думку, щодо самоосвіти майбутнього лікаря ми вважаємо, що саме вона надає можливість дійсно вільного вибору й зміни професії відповідно до індивідуальних схильностей кожного студента-медика, сприяє формуванню реалістичних життєвих планів і їх здійсненню з урахуванням суспільних потреб. Самоосвіта в процесі

фахової підготовки – це явище, для якого характерна цілеспрямована самостійна діяльність студента з удосконалення й набуття нових психолого-педагогічних і методичних знань, їх творче використання відповідно до виконуваної роботи. Ми дійшли висновку, що самоосвіта цінна не тільки як набір знань, а і як шлях до розвитку інтелекту й особистості загалом.

Формування професійної культури спілкування майбутніх лікарів відбувається в результаті створення моделі майбутньої фахової діяльності в уяві студентів-медиків за допомогою методів стимулювання, портфолію, самоаналізу. У повсякденну педагогічну діяльність цілеспрямовано впроваджували методи: самовиховання самопізнання, самооцінювання та саморегуляції. Сучасний лікар повинен не тільки володіти навичками професійного діалогу, а також уміти публічно виступати, підтримувати дискусію.

Так, В. Шахіджян [7] у своїй відомій книзі «Вчимося говорити публічно» наголошує, що навички публічного виступу допомагають краще встановлювати контакт з аудиторією чи з окремою людиною, розвивають мовленнєвий, слуховий апарат, покращують стосунки.

На практичних заняттях майбутнім лікарям пропонували ситуації, що спонукали до прийняття характерних для майбутньої професійної діяльності рішень, вирішення конфліктів тощо.

Висновок. Таким чином, ми дослідили та проаналізували різні форми й методи формування професійної культури спілкування студентів-медиків у позааудиторний час. Важливе завдання професорсько-викладацького складу – з усього різноманіття засобів, форм і методів вибрати ті, котрі допоможуть сформувати й розвинути не тільки всебічно обізнаного фахівця в медичній галузі, а й, насамперед, гуманістичну, морально-етичну особистість з певним

набором комунікативних умінь і навичок, що відповідає запитам сучасного суспільства.

Література:

1. Варій М. Й. *Основи психології і педагогіки: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / М. Й. Варій.* – Київ: Центр учбової літератури, 2007. – 375 с.
2. Зязюн І. А. *Пріоритетні принципи дидактики сучасної професійної освіти / І. А. Зязюн // Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія: зб. наук. праць.* – Харків, 2000. – Вип. 1. – С. 11–19.
3. Кремень В. Г. *Система освіти в Україні: сучасні тенденції і перспективи / В. Г. Кремень // Професійна освіта: педагогіка і психологія: польсько-український журнал / за ред. Т. Левовицького, І. Зазюна, І. Вільш, Н. Ничкало.* – Київ; Ченстохова, 2000. – Ч. II. – С. 11–28.
4. Круковська І. М. *Естетичні чинники етико-деонтологічного аспекту професійної діяльності медичного працівника / І. М. Круковська // Естетичне виховання дітей та молоді: теорія, практика, перспективи розвитку: зб. наук. праць / за ред. О. А. Дубасенюк, Н. Г. Сидорчук.* – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. – С. 231–240.
5. Назар П. С. *Основи медичної етики / П. С. Назар, Ю. Г. Віленський, О. А. Грандо.* – Київ: Здоров'я, 2002. – 344 с.
6. Пуховська Л. П. *Вивчення іноземних мов у контексті формування загальноєвропейського освітнього простору / Л. П. Пуховська // Сучасні технології викладання іноземних мов у професійній підготовці фахівців: зб. наук. ст.* – Київ: КІТЕП, 2000. – С. 32–38.

7. Шахиджанян В. В. Учимся говорить публично / В. В. Шахиджанян. – Режим доступа: <http://e-libra.ru/read/162464-uchimsya-govorit-publichno.html>.

References:

1. Varii M. Y. *Osnovy psykholohii i pedahohiky: navch. posib. dlia stud. vyshch. navch. zakladiv* / M. Y. Varii. – Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury, 2007. – 375 s.
2. Ziaziun I. A. *Priorytetni pryntsypy dydaktyky suchasnoi profesiinoi osvity* / I. A. Ziaziun // *Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnymy systemamy: filosofiiia, psykholohiia, pedahohika, sotsiolohiia: zb. nauk. prats.* – Kharkiv, 2000. – Vyp. 1. – S. 11–19.
3. Kremen V. H. *Systema osvity v Ukraini: suchasni tendentsii i perspektyvy* / V. H. Kremen // *Profesiina osvita: pedahohika i psykholohiia: polsko-ukrainskyi zhurnal* / za red. T. Levovytskoho, I. Zaziuna, I. Vilsh, N. Nychkalo. – Kyiv; Chenstokhova, 2000. – Ch. II. – S. 11–28.
4. Krukovska I. M. *Estetychni chynnyky etyko-deontolohichnoho aspektu profesiinoi diialnosti medychnoho pratsivnyka* / I. M. Krukovska // *Estetychne vykhovannia ditei ta molodi: teoriia, praktyka, perspektyvy rozvytku: zb. nauk. prats* / za red. O. A. Dubaseniuk, N. H. Sydoruk. – Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka, 2012. – S. 231–240.
5. Nazar P. S. *Osnovy medychnoi etyky* / P. S. Nazar, Yu. H. Vilenskyi, O. A. Hrando. – Kyiv: Zdorovia, 2002. – 344 s.
6. Pukhovska L. P. *Vyvchennia inozemnykh mov u konteksti formuvannia zahalnoievropeiskoho osvithnoho prostoru* / L. P. Pukhovska // *Suchasni tekhnolohii vykladannia inozemnykh mov u profesiinii pidhotovtsi fakhivtsiv: zb. nauk. st.* – Kyiv : KITEP, 2000. – S. 32–38.
7. Shakhidzhanyan V. V. *Uchimsya govorit publichno* / V. V. Shakhidzhanyan. – Rezhim dostupu: <http://e-libra.ru/read/162464-uchimsya-govorit-publichno.html>.